

e-mail: yuliyagorodnichenko@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0473-8101
Researcher ID: AAG-6099-2019

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Городниченко Юлия Вадимовна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, учета и налогообложения

ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий ГПУ имени Григория Сковороды»
ул. Сухомлинского 30, г. Переяслав, 08401, Украина
e-mail: yuliyagorodnichenko@gmail.com

DATA ABOUT AUTHOR

Horodnichenko Yuliia, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Chair of Finances, Accounting and Taxation
Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University
30 Sukhomlynsky Str., Pereyaslav, 08401, Ukraine
e-mail: yuliyagorodnichenko@gmail.com

Подано до редакції 23.11.2020
Прийнято до друку 12.12.2020

УДК 001.8/657.633.5

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-75-81>

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ Й УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ ЗА НЕТОВАРНІМИ ОПЕРАЦІЯМИ

**Коцупатрий М. М.,
Пилипенко К. А.,
Кучеренко М. А.**

Предметом дослідження є організаційні та методичні аспекти здійснення обліку й внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами за нетоварними операціями.

Метою статті визначено їх удосконалення щодо внутрішньогосподарського контролю.

Результати дослідження полягають у встановленні особливостей розрахунків з дебіторами за нетоварними операціями та їх обліку. Це дозволило визначити основні проблеми, функції, напрями, завдання їх внутрішньогосподарського контролю. Запропоновано основні заходи його удосконалення на організаційному (здійснення суцільних перевірок) та методичному рівні (на основі фактичних і документальних перевірок) з залученням інвентаризаційних та ревізійних комісій. Розроблено зміст етапів та розділів заключного звіту контрольних перевірок.

Галузь застосування результатів: підприємства, навчальні заклади з підготовки з фахівців по обліку та оподаткуванню, аналізу, контролю.

Висновки. Ефективність заключного етапу – етапу узагальнення та реалізації результатів контролю – повинна забезпечити аналітичність контрольних даних, задану на попередньому етапі. Вона означає, насамперед, розподіл відхилень витрат на виробництво за причинами їх виникнення, групування та кодування виявлених порушень за масштабом та впливом на господарський процес, системний зв'язок відхилень витрат на виробництво з центрами відповідальності, винними у порушеннях, посилання на документ, що містить слідчо-юридичне обґрунтування вини конкретних виконавців. Такий підхід дозволяє менеджменту підприємств своєчасно та результативно усувати порушення й не допускати їх у майбутньому.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, контроль розрахунків з дебіторами, нетоварні операції, інвентаризація.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ РАСЧЕТОВ С ДЕБИТОРАМИ ПО НЕТОВАРНЫМ ОПЕРАЦИЯМ

**Коцупатрий М. М.,
Пилипенко К. А.,
Кучеренко М. А.**

Предметом исследования являются организационные и методические аспекты осуществления учета и внутреннего контроля расчетов с дебиторами по нетоварным операциям.

Целью статьи определено усовершенствование по внутрихозяйственного контроля.

Результаты исследования заключаются в установлении особенностей расчетов с дебиторами по нетоварным операциям и их учета. Это позволило определить основные проблемы, функции, направления,

задачи их внутреннего контроля. Предложены основные мероприятия его усовершенствования на организационном (осуществление сплошных проверок) и методическом уровне (на основе фактических и документальных проверок) с привлечением инвентаризационных и ревизионных комиссий. Разработано содержание этапов и разделов заключительного отчета контрольных проверок.

Область применения результатов: предприятия, учебные заведения по подготовке из специалистов по учету и налогообложению, анализа, контроля.

Выводы. Эффективность заключительного этапа – этапа обобщения и реализации результатов контроля – должна обеспечить аналитичность контрольных данных, заданную на предыдущем этапе. Она означает, прежде всего, распределение отклонений затрат на производство по причинам их возникновения, группировки и кодирования выявленных нарушений по масштабу и влиянию на хозяйственный процесс, системный связь отклонений затрат на производство с центрами ответственности, виновными в нарушениях, ссылки на документ, содержащий следственно-юридическое обоснование вины конкретных исполнителей. Такой подход позволяет менеджменту предприятий своевременно и результативно устранять нарушения и не допускать их в будущем.

Ключевые слова: внутривозвратный контроль, контроль расчетов с дебиторами, нетоварные операции, инвентаризация.

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF IMPLEMENTATION AND IMPROVEMENT OF INTERNAL ECONOMIC CONTROL OF ACCOUNTS RECEIVABLE FOR NON-COMMODITY TRANSACTIONS

**Kotsupatryi Mikhail,
Pylypenko Kateryna,
Kucherenko Mykola**

The subject of the study is the organizational and methodological aspects of accounting and internal economic control of accounts receivable for non-commodity transactions.

The purpose of the article is to improve them regarding to the internal economic control.

The results of the study are in establishing the features of accounts receivable for non-commodity transactions and their accounting. This allowed us to identify the main problems, functions, directions and tasks of their internal economic control. The main measures for its improvement at the organizational (comprehensive audits) and methodological level (based on factual and documentary inspections) with the involvement of property survey boards and auditing commissions are proposed. The content of stages and sections of control inspections final report is developed.

Field of application of the results: enterprises, educational institutions training the specialists in accounting and taxation, analysis, control.

Conclusions. The effectiveness of the final stage – the stage of generalization and implementation of control results – should ensure the analytical character of control data set in the previous stage. It means, first of all, the distribution of deviations of production costs by reasons of their occurrence, grouping and coding of irregularities detected by their scale and impact on the economic process, the systematic connection of deviations of production costs with the centres responsible for irregularities, reference to the document containing investigative and legal substantiation of the specific performers guilt. This approach allows the enterprises management to eliminate the irregularities effective and timely and to prevent them in the future.

Key words: internal economic control, control of accounts receivable, non-commodity transactions, inventory.

JEL Classification: Q13, M41, M42

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки бухгалтерський облік тісним чином переплітається з внутрішньогосподарським контролем. Адже останній є важливим інструментом управління та організації операційної діяльності. Він дозволяє надавати керівництву правдиву й своєчасну інформацію, зібрану на основі обліку, аналізу та оцінки. Особливо це стосується об'єктів та процесів, які перевіряються. Це допомагає реально, тобто неупереджено їх оцінити та прогнозувати, визначити напрями майбутнього розвитку, сприяє прийняттю правильних управлінських рішень.

Ступінь вивчення проблеми. Питання обліку й внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами за нетоварними операціями висвітлювалися у працях провідних вітчизняних науковців: М. Ігнатенко, Л. Мармуль, Н. Новак, Л. Гуцаленко, М. Коцупатрий, У. Марчук, К. Багрій, В. Непочатова, О. Добровольська, В. Скоробагатова та інші.

Вони стосуються організації обліку, його методичних та практичних аспектів здійснення. Організація та методичне забезпечення внутрішньогосподарського контролю потребують подальших розробок, оскільки їх поділено уваги значно менше.

Метою статті є встановлення особливостей здійснення розрахунків з дебіторами за нетоварними операціями та їх обліку й на основі цього, – обґрунтування організаційних та методичних засад розвитку й удосконалення їх внутрішньогосподарського контролю.

Виклад основного матеріалу. Організація внутрішньогосподарського контролю передбачає встановлення його мети і завдань. Для її здійснення необхідно побудувати відповідну структури контролю та

її зв'язок з організаційною структурою управління підприємством в цілому. Доцільно здійснити вибір головних параметрів, актуальних для діяльності підприємства, за необхідності створення підрозділу з внутрішньогосподарського контролю. Необхідно призначити працівників-контролерів або покласти обов'язків з контролю на існуючих співробітників, налагодити координацію між його суб'єктами.

Регламентацію функцій служб (осіб) з контролю, розробку внутрішніх документів, які визначають проведення контролю на даному підприємстві, інформаційне забезпечення контролю, виконання контрольних заходів; технологію отримання даних, планування контролю; систему норм і нормативів, внутрішніх стандартів, внутрішньої звітності. Органами внутрішньогосподарського контролю на підприємстві можуть бути постійно діючі інвентаризаційні комісії, ревізійні комісії, відділи внутрішнього контролю підприємств, окремі контролери у структурних підрозділах та ін.

Слід зазначити, що внутрішньогосподарський контроль на підприємстві здійснюється безперервно. Окремі контрольні заходи проводяться в залежності від виникнення такої необхідності. Керівництво підприємства самостійно встановлює склад, терміни і періодичність процедур контролю. Суб'єктами внутрішньогосподарського контролю виступають особа або група осіб, які наділені відповідними правами та обов'язками зі здійснення контрольних функцій над об'єктами контролю.

При цьому основоположні концепції контролю передбачають, що саме адміністрація, а не контролери повинні встановити належну систему контролю і забезпечити її функціонування. Це відповідає загальному методологічному концептуальному підходу, згідно з яким адміністрація несе відповідальність за підготовку фінансової звітності відповідно до прийнятих бухгалтерських принципів і процедур. У зв'язку з цим адміністрація підприємства повинна розробити таку систему внутрішнього контролю, яка б могла забезпечити достатню упевненість у тому, що фінансова звітність представлена об'єктивно. Так, основними функціями служби внутрішнього контролю визначено:

- контроль за формуванням витрат за місцем їх виникнення, основними технологічними процесами та окремими видами діяльності підприємства;
- виявлення відхилень від затверджених кошторисів і нормативів, аналіз їх причин, встановлення осіб, винних у цьому;
- пошук внутрішніх резервів поліпшення фінансово-господарської діяльності й контроль за дотриманням податкового законодавства;
- проведення перевірок діяльності структурних підрозділів з метою забезпечення ефективності та точності бухгалтерських даних і збереження активів підприємства;
- складання та надання висновків і звітів під час проведення перевірок, забезпечення необхідною інформацією керівництва підприємства.

Об'єктом внутрішнього контролю мають бути: система бухгалтерського обліку підприємства, достовірність звітності, стан майна, забезпеченість власними обіговими коштами, фінансова стійкість, платоспроможність, якість роботи економічних служб, оподаткування, нормування організації виробництва, виконавча дисципліна тощо. Об'єктами внутрішнього контролю розрахунків з дебіторами є облік дебіторської заборгованості, що виникає в результаті господарських операцій, повнота відповідних виплат та записів в обліку при поверненні товарів і визнанні претензій.

Також це наявність реєстрації всіх виданих авансів, підрахунків у бухгалтерських книгах (відомостях, журналах), правильність розрахунку резерву сумнівних боргів, списання безнадійних боргів і їх віднесення на витрати звітного періоду. Для здійснення контролю створюється і працює постійно діюча інвентаризаційна комісія, а перед складанням річної звітності створюються робочі інвентаризаційні комісії. Інвентаризаційна комісія – це колективний орган, що формується з групи осіб, які наділяються певними правами для встановлення фактичної наявності і стану майна та фінансових зобов'язань підприємства, прийняття рішення за результатами проведених інвентаризацій.

При перевірці дебіторської заборгованості вона зобов'язана: виявляти за відповідними документами залишки дебіторської заборгованості і ретельно перевіряти обґрунтованість сум, які обліковуються на рахунках; встановлювати терміни виникнення дебіторської заборгованості, її реальність, осіб, винних у пропусценні термінів позовної давності, перевіряти вжиті заходи щодо стягнення заборгованості; перевіряти звіти підзвітних осіб за виданими авансами із врахуванням їхнього цільового призначення; перевіряти обґрунтованість відображеної в бухгалтерському обліку заборгованості за нестачами та крадіжками; приділяти увагу перевірці дат виникнення і строків погашення дебіторської заборгованості, простроченій заборгованості, а також оцінюванню дебіторської заборгованості.

На підприємствах також доцільно створювати ревізійні комісії. Ревізійна комісія здійснює контроль за діяльністю керівництва підприємства. Порядок діяльності, склад та умови оплати праці затверджуються зборами, які її обрали. У період ревізії за необхідності до програм і планів її проведення вносять зміни та доповнення. У випадках, коли перевірку здійснює один фахівець, робочий план не складається. Результати перевірки викладаються у звіті ревізійної комісії.

З метою проведення контролю розрахункових операцій необхідно використовувати різні методи перевірки. Слід проводити суцільні чи вибіркові інвентаризації розрахунків. При проведенні внутрішньогосподарського контролю дебіторської заборгованості перевіряючі особи повинні встановити: реальність дебіторської заборгованості; причини та терміни виникнення дебіторської заборгованості; правильність відображення у

бухгалтерському балансі залишків; реальність повернення та обґрунтованість списання заборгованості; суми дебіторської заборгованості, з яких минув строк позовної давності; правильність відображення заборгованості на рахунках обліку та у фінансовій звітності; наявність актів звірки розрахунків чи гарантійних листів, в яких боржники визнають свою заборгованість та дотримання строків позовної давності.

Важливим практичним питанням є оцінка дебіторської заборгованості для відображення її балансі підприємства. Згідно з П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», вона має відобразитись у Балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за реальною сумою заборгованості, яку воно може мати. За даними бухгалтерської звітності визначається цілий ряд показників, що характеризують стан заборгованості, наприклад: частка сумнівної дебіторської заборгованості у загальному обсязі, оборотність дебіторської тощо. Організаційну роботу на місці перевірки здійснює керівник ревізійної групи. Вона полягає в уточненні і конкретизації завдань, передбачених програмою перевірки. У разі необхідності він може надати ревізорам додаткову методичну і практичну допомогу з питань перевірки; контролювати стан трудової і виконавської дисципліни. Якщо виникають суперечки або конфліктні ситуації між перевіряльниками і керівниками об'єкта, що ревізується, об'єктивно вирішує ці проблеми. Також керівник групи розглядає і вирішує по суті звернення керівників об'єкта контролю з питань перевірки.

В сучасних умовах реалізується кілька важливих напрямів внутрішньогосподарського контролю. Так, це контроль розрахунків з підзвітними особами. Його джерелами є: накази й розпорядження по підприємству, авансові звіти з прикладеними документами, дані аналітичного і синтетичного обліку по рахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Спочатку перевіряючий встановлює, чи визначено коло осіб, що мають право одержувати гроші під звіт. Список осіб, яким можна видавати гроші в підзвіт, затверджується наказом керівника підприємства. Аванси в підзвіт видаються із каси підприємства для операційно-господарських витрат і на службові відрядження, тому необхідно перевірити використання підзвітних сум за цільовим призначенням.

Ретельно перевіряються авансові звіти про використання коштів наданих на відрядження або під звіт. При цьому встановлюється наявність відміток у посвідченні про відрядження щодо прибуття й вибуття і звіряються їх дати з компостерами проїзних квитків, перевіряється правильність оплати добових, квартирних і проїзних. Останнім етапом контролю розрахунків з підзвітними особами є перевірка достовірності записів, пов'язаних з обліком підзвітних сум. Вона встановлюється шляхом зіставлення записів у регістрах синтетичного обліку з авансовими звітами та касовими документами, – ці суми мають збігатись.

Розрахунки по претензіям обліковуються на балансовому рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» субрахунку 374 «Розрахунки за претензіями». Контроль розрахунків за претензіями, відшкодувань завданих збитків різними дебіторами і кредиторами передбачає попереднє з'ясування наявності заборгованості з боку працівників підприємства, а також причини її виникнення. За кожною претензією контролеру необхідно перевірити її обґрунтованість і правильність оформлення документів.

Перевіряючому потрібно знати, що недотримання термінів пред'явлення претензій використовується часто для приховування фактів крадіжок, зловживань. У зв'язку з цим необхідно вивчити причини відмови постачальників у задоволенні претензій, протоколи розгляду претензійних справ у суді. Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків ведуться на балансовому рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами», субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків». Перевіряючи такі розрахунки, необхідно з'ясувати суми нестач і крадіжок та встановити, чи дотримано строків і порядку їх розгляду, як забезпечується їх відшкодування. Особливо ретельно треба вивчити факти списання нестач і втрат на витрати виробництва чи на збитки за рішенням керівника підприємства, у випадку затвердження судом виконавчих документів.

Зокрема, перевіряється правильність і своєчасність оформлення матеріалів з нестач і псування з причини неналежного оформлення матеріалів. У результаті перевірки важливо з'ясувати причини виникнення нестач і псування (поганий стан складських приміщень, порушення правил приймання і відпуску матеріальних цінностей за кількістю і якістю із одного підрозділу в інший). Слід також з'ясувати, чи правильно визначено суму збитків (сума збитків розраховується за ринковими цінами даної місцевості). Крім того, перевіряється забезпечення на підприємстві відшкодування матеріальних збитків (нестач, витрат), порядок організації контролю за утримання заборгованості за виконавчими листами.

Інвентаризація – один із найважливіших методів бухгалтерського обліку, яким забезпечуються перевірка і документальне підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку про наявність і стан матеріальних і нематеріальних активів, іншого майна, капіталу, інвестицій, розрахунків, резервів і зобов'язань. Завдання інвентаризації дебіторської заборгованості полягають у встановленні фактичної наявності дебіторської заборгованості; розробці пропозицій щодо врегулювання розбіжностей та поліпшення обліку і контролю дебіторської заборгованості на підприємстві; перевірці обґрунтованості записів на рахунках і в регістрах обліку розрахунків з дебіторами.

Закінчення контролю дій за часом є умовним, оскільки вони під час проведення перевірки поступово переходять у наступний, третій етап ревізійного процесу – оформлення матеріалів ревізії (перевірки). Результати перевірки викладаються у звіті ревізійної комісії. Реалізація матеріалів перевірки є завершальним, але дуже важливим етапом ревізійного процесу. Адже треба забезпечити усунення виявлених порушень, мінімізувати їх результати і налагодити фінансово-господарську діяльність таким чином, щоб забезпечити виконання завдань, які стоять перед підприємством, установою чи організацією.

За результатами ревізії фінансово-господарської діяльності Ревізійна комісія складає Звіт, який повинен містити:

- підтвердження достовірності даних, що містяться у звітах та інших фінансових документах;
- інформацію про факти порушення порядку ведення бухгалтерського обліку та надання фінансової звітності, встановленого чинними нормативно-правовими актами при здійсненні фінансово-господарської діяльності підприємства.

Звіт включає такі елементи: вступну частину; основну; заключну. У вступній частині звіту вказується: підстава функціонування контролюючого підрозділу; склад членів підрозділу, що брали участь у здійсненні конкретних процедур; масштаб перевірки; перелік нормативно-правових актів; перелік об'єктів; інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю. В основній частині зазначаються форми здійснення внутрішньогосподарського контролю, детально описуються методи і процедури, що застосовувались суб'єктом контролю. Заключна частина містить інформацію щодо відхилень та їх наслідків. За результатами перевірок також складають Акт.

Акт – це двосторонній документ, у якому знаходиться відображення наслідків внутрішньогосподарських перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій та перелік фактів виявлених порушень. Акти можуть бути проміжними або загальними. Проміжні акти складаються за результатами інвентаризації коштів, товарно-матеріальних цінностей, каси. Загальний акт складається після закінчення внутрішньогосподарських перевірок. Він підписується керівником ревізійної групи та головним бухгалтером.

Висновки. Ефективність заключного етапу – етапу узагальнення та реалізації результатів контролю – повинна забезпечити аналітичність контрольних даних, задану на попередньому етапі. Вона означає, насамперед, розподіл відхилень витрат на виробництво за причинами їх виникнення, групування та кодування виявлених порушень за масштабом та впливом на господарський процес, системний зв'язок відхилень витрат на виробництво з центрами відповідальності, винними у порушеннях, посилання на документ, що містить слідчо-юридичне обґрунтування вини конкретних виконавців. Такий підхід дозволяє менеджменту підприємств своєчасно та результативно усувати порушення й не допускати їх у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Пантелєєв, В. П. (2009). *Основи координації внутрішньогосподарського контролю підприємств. Вісник Хмельницького національного університету*, (1), 220-223.
2. Баєрій К. Л. (2012). *Внутрішньогосподарський контроль матеріальних запасів в сучасних кризових умовах господарювання. Сучасні кризові явища в економіці і проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (25 травня 2012 р). Луцьк: РВВ Луцького національного технічного університету*, с.16.
3. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. (2014). *Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури».*
4. Мармуль Л. О., Новак Н. П. (2018). *Проблеми та перспективи удосконалення обліку та контролю виробничих запасів аграрних підприємств на засадах автоматизації. Теорія та методологія обліку, оподаткування, аудиту та аналізу в системі інформаційного забезпечення управління суб'єктами господарювання: колективна монографія. За ред. д.е.н., проф. О.А. Сарапіної; ХНТУ. Херсон, Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 202-211.*
5. Непочатова, В. С. (2016). *Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. Молодий вчений*, (3 (30)), 134-138.
6. Аранчій, В. І., Аранчій, Д. С., Ігнатенко, М. М. (2016). *Державне регулювання діяльності підприємств з виробництва органічної продукції та контроль за її якістю. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*, (2 (13)), 10-16.
7. Добровольська, О. В. (2010). *Сучасна система організації контролю за дебіторською заборгованістю підприємств. Вісник Запорізького національного університету*, (1), 5-11.
8. Ігнатенко, М. М., Сарапіна, О. А. (2018). *Вплив автоматизації обліку та фінансової звітності на безпеку підприємств. Економічний вісник університету*. (38), 47-53.
9. Кучеренко, М. (2018). *Методичні засади бухгалтерського обліку і контролю діяльності сільськогосподарських кооперативів та їх особливості. Економічний вісник університету*, (39), 22-29. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-22-29>
10. Скоробогатова, В. В. (2012). *Методика внутрішнього контролю операцій з дебіторською заборгованістю як складовою змішаних активів підприємства. Економічні науки*. (4 (70)), 96-104.
11. Ігнатенко М. М., Мармуль Л. О., Леваєва Л. Ю., Романюк І. А. (2019). *Ідентифікація сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у сукупності форм організації діяльності на селі. Агросвіт*. (17), 3–7.
12. Marmul, L. O., Ignatenko, M. M., Ushakov, D. S., Kuchyn, S. P. (2019). *Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models. International Journal of Economics & Business Administration*, vol. VII, iss. 2, 290-301.

References

1. Panteleiev, V. P. (2009). *Osnovy koordynatsii vnutrishnohospodarskoho kontroliu pidpriemstv*

[Fundamentals of coordination of internal control of enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, (1), 220-223.

2. Bahrii K. L. (2012). *Vnutrishnohospodarskyi kontrol materialnykh zapasiv v suchasnykh kryzovykh umovakh hospodariuvannia* [Internal control of inventories in the current crisis of management]. *Suchasni kryzovi yavyschcha v ekonomitsi i problemy oblikovoho, kontrolnoho i analitychnoho zabezpechennia upravlinnia pidpriemstvom: materialy V Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (25 travnia 2012 r.)*. Luts'k: RVV Luts'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu, s.16.

3. Hutsalenko L. V., Kotsupatryi M. M., Marchuk U. O. (2014). *Vnutrishnohospodarskyi kontrol* [Internal control]: navch. posib. Kyiv : «Tsentр uchbovoi literatury».

4. Marmul L. O., Novak N. P. (2018). *Problemy ta perspektyvy udoskonalennia obliku ta kontroliu vyrobnychykh zapasiv ahrarnykh pidpriemstv na zasadakh avtomatyzatsii* [Problems and prospects of improving the accounting and control of production stocks of agricultural enterprises on the basis of automation]. *Teoriia ta metodolohiia obliku, opodatkuvannia, audytu ta analizu v systemi informatsiinoho zabezpechennia upravlinnia subiektamy hospodariuvannia: kolektyvna monohrafiia*. Za red. d.e.n., prof. O.A. Sarapinoi; KhNTU. Kherson, Knyzhkove vydavnytstvo FOP Vyshemyrskyi V.S., 202-211.

5. Nepochatova, V. S. (2016). *Vnutrishnii kontrol rozrakhunkiv z pokuptsiamy ta zamovnykamy* [Internal control of settlements with buyers and customers]. *Molodyi vchenyi*, (3 (30)), 134-138.

6. Aranchii, V. I., Aranchii, D. S., Ihnatenko, M. M. (2016). *Derzhavne rehuliuвання diialnosti pidpriemstv z vyrobnytstva orhanichnoi produktsii ta kontrol za yii yakistiu* [State regulation of the activities of enterprises for the production of organic products and control over its quality]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, (2 (13)), 10-16.

7. Dobrovolska, O. V. (2010). *Suchasna systema orhanizatsii kontroliu za debitorskoiu zaborhovanistiu pidpriemstv* [Modern system of organization of control over receivables of enterprises]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, (1), 5-11.

8. Ihnatenko, M. M., Sarapina, O. A. (2018). *Vplyv avtomatyzatsii obliku ta finansovoi zvitnosti na bezpeku pidpriemstv* [The effect of automation of accounting and financial statements on enterprises safety]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu - University Economic Bulletin*, (38), 47-53.

9. Kucherenko, M. (2018). *Metodychni zasady bukhhalterskoho obliku i kontroliu diialnosti silskohospodarskykh kooperatyviv ta yikh osoblyvosti* [Methodological bases of accounting and control of agricultural cooperatives activities and their features]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, (39), 22-29. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-22-29>

10. Skorobohatova, V. V. (2012). *Metodyka vnutrishnoho kontroliu operatsii z debitorskoiu zaborhovanistiu yak skladovoiu zmishanykh aktyviv pidpriemstva* [Methods of internal control of receivables as a component of mixed assets of the enterprise]. *Ekonomichni nauky*. (4 (70)), 96-104.

11. Ignatenko, N., Marmul, L., Levaieva, L. and Romaniuk, I. (2019). *Identyfikatsiia silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv u sukupnosti form orhanizatsii diialnosti na seli* [Identification of agricultural service cooperatives in the aggregate forms of organization of activities in rural areas]. *Ahrosvit - Agrosvit*. (17), 3-7.

12. Marmul, L. O., Ignatenko, M. M., Ushakov, D. S., Kuchyn, S. P. (2019). *Transformation of approaches to determine influence factors in the economic development models*. *International Journal of Economics & Business Administration*, VII, 2, 290-301.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Коцупатрий Михайло Миколайович, кандидат економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

ORCID ID: 0000-0001-9014-5809

e-mail: apk_kneu@ukr.net

Пилипенко Катерина Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку та економічного контролю,

Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна.

ORCID ID: 0000-0003-3170-1208

Researcher ID: Q-9306-2016

e-mail: kateryna.pylypenko@pdaa.edu.ua

Кучеренко Микола Анатолійович, старший викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

ORCID ID: 0000-0002-7840-0755

e-mail: mak24.75@meta.ua

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Коцупатрий Михаил Николаевич, кандидат экономических наук, профессор, профессор кафедры учета и налогообложения

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

e-mail: apk_kneu@ukr.net

Пилипенко Катерина Анатольевна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського учета і економічного контролю, Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава, Україна.

e-mail: kateryna.pylypenko@pdaa.edu.ua

Кучеренко Николай Анатольевич, старший преподаватель кафедри фінансів, учета і налогообложения, ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»,

e-mail: mak24.75@meta.ua

DATA ABOUT THE AUTHORS

Kotsupatryi Mikhail, Candidate of Science (Economics), Professor, Professor Department of Accounting and Taxation,

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,

e-mail: apk_kneu@ukr.net

Pylypenko Kateryna, Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Economic Control,

Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine,

e-mail: kateryna.pylypenko@pdaa.edu.ua

Kucherenko Mykola, Senior Lecturer of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University,

e-mail: mak24.75@meta.ua

Подано до редакції 15.11.2020

Прийнято до друку 04.12.2020

УДК 336.14:352(477)

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-81-92>

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Слюсар С. Т.

Предметом дослідження є аналіз впливу децентралізації на формування місцевих бюджетів України.

Метою роботи є пошук вирішення проблемних аспектів формування самодостатніх, фінансово спроможних громад шляхом аналізу впливу децентралізації на формування місцевих бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Методи, що були використані в процесі дослідження. У процесі дослідження використовувався комплекс загальнонаукових методів і прийомів, а саме: порівняльного аналізу та синтезу, абстрагування, метод індукції та дедукції, ідеалізації, узагальнення, аналогії, моделювання, а також спеціальних – експертного опитування, групування, прогнозування.

Результати роботи. На сьогоднішній день децентралізація є найбільш ефективним та дієвим способом забезпечення фінансової автономії та стійкості місцевих органів влади через передачу їм потужних джерел бюджетних надходжень, раніше закріплених за центральним урядом, та розширенням фінансової бази адміністративно-територіальних формувань. Тобто запровадження нової моделі фінансового забезпечення місцевих бюджетів полягає у розширенні прав місцевих органів влади, джерел їх формування, наданні їм повної бюджетної самостійності та створення реального підґрунтя для виконання своїх повноважень. І у зв'язку із змінами до Бюджетного кодексу щодо запровадження середньострокового планування, для працівників фінансових служб є актуальним питання звітності та оцінки ефективності бюджетних програм.

Галузь застосування результатів: територіальні громади України.

Висновки. Однією з важливих проблем формування місцевих бюджетів є забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та формування міжбюджетних відносин з метою підвищення рівня фінансової самодостатності шляхом посилення бюджетної децентралізації. Для того щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які є необхідними для покриття власних витрат. Ймовірно, що формування фінансово самодостатніх адміністративно-територіальних одиниць потребує змін не тільки у податковому та бюджетному законодавстві, але й у територіальних розмірах громад, районів та регіонів.

Ключові слова: децентралізація, місцеві бюджети, власні доходи місцевих бюджетів, місцеві податки та збори, органи місцевого самоврядування, об'єднана територіальна громада, сільська територія.

ВЛИЯНИЕ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ УКРАИНЫ

Слюсар С. Т.

Предметом исследования является анализ влияния децентрализации на формирование местных бюджетов Украины.

Целью работы является поиск решения проблемных аспектов формирования самодостаточных, финансово состоятельных общин путем анализа влияния децентрализации на формирование местных бюджетов и бюджетов объединенных территориальных общин.